

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΔ'.

Συνδρομή ἑτήσια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἀρροῦνται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκαστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

11 Ὀκτωβρίου 1887

ΑΙ ΝΕΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

(ἐκ τῶν Ἀθηναϊκῶν Ἐπιστολῶν τοῦ κόμητος de Mouy)

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ ἀρχαιότης λαμβάνει πραγματικῶς ἐν Ἀθῆναις περιεργότερόν τινα χαρακτῆρα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ καθ' ἕκαστον βῆμα τὴν ἀνευρίσκει τις ἀναμειγμένην πρὸς τὸν βίον τὸν νεώτερον, παύει ἀπὸ τοῦ ν' ἀποτελῇ τὸ ἰδιαίτερον σπούδασμα ὠρισμένων λογίων καὶ σχεδὸν καθίσταται εἰς πάντας προσιτὴ. Δὲν ἔχει καθόλου τὴν στυγὴν καὶ αὐστηρὰν ἐκείνην ὄψιν, ἣν τόσοι σχολαστικοὶ ἠθέλησαν νὰ τῇ ἀποδώσωσιν, ἀλλ' εἶναι οὕτως εἰπεῖν εὐαπάντητος καὶ φιλοπροσήγορος. Φαίνεται σχεδὸν σύγχρονος πρὸς ἡμᾶς καὶ κατ' ὀλίγον γίνεται καθημερινή μας φίλη. Συμβαίνει μάλιστα, ὥστε, ἀφοῦ ἡ συνήθεια ἀπαμύδλυνῃ πλέον τὴν πρώτην ἐντύπωσιν, μετὰ δυσκολίας νὰ δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα βλέπομεν ἔχουσιν ἡλικίαν διςχιλίων ἐτῶν καὶ πλέον. Ἐγὼ τοῦλάχιστον αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην συχνὰ νὰ ἀνατρέχω εἰς τὴν χρονολογίαν διὰ νὰ πείθω τὸν ἑαυτὸν μου ὅτι ἐκεῖνα τὰ μάρμαρα, ἐκείνοι οἱ κίονες, ἐκεῖνα τὰ ἀγγεῖα ἐτεχνουργήθησαν εἰς χρόνους τὸσον πολὺ παλαιούς· καὶ μ' ὅλα ταῦτα, δὲν ἤξεύρω πῶς, ὁ Καρολομάγνος μοὶ φαίνεται παλαιότερος τοῦ Περικλέους. Αἱ γαλατικαὶ ἀρχαιότητες, αἵτινες εἶναι νεαραὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Παρθενῶνα, νομίζω ὅτι εἶναι βεβυθισμένοι εἰς τὸ σκότος τῶν αἰώνων, χάνω δὲ πᾶσαν αἰσθησιν τῶν ἐποχῶν ὅταν συγχρόνως ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν μου ἡ ῥωμαϊκὴ τέχνη καὶ τὰ Προπύλαια. Ἡ Ἀκρόπολις ἐμποεῖ εἰς τὸ πνεῦμα τὴν αἰσθησιν ὅτι εἶναι μὲν ἀρχαία, ἀλλ' ὅτι δὲν ἐγήρασεν, ἐν ᾧ τοὺς βαρβαρικοὺς λαοὺς, οἵτινες ὑπῆρξαν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, τοὺς θεωρεῖ ἡ φαντασία μου μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένους κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ πρὸς τὸν ἰδικόν μου πολιτισμὸν μᾶλλον ἄλλοτρίους τῶν ῥητόρων τῆς Πνυκὸς καὶ τῶν θεατῶν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Ἐσυνήθισα δὲ νὰ συναναστρέφωμαι πρὸς τὰς σκιὰς ἐκεῖνας· καθ' ἕκαστον βῆμα ἀνευρίσκω τὰ ἔχνη τῶν ἐννοιῶν των καὶ αὐτῆς τῆς ἰδιωτικῆς των ὑπάρξεως, τὰ ἥθη των παρί-

στανται ἐνώπιόν μου ὅπως καὶ τὰ ἔργα των, θεωρῶ δὲ φυσικώτατον πρᾶγμα νὰ κάμνω καὶ ἐγὼ τοὺς συνήθεις περιπάτους των. Βαθυμδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον καταντᾷ τις σχεδὸν εἰπεῖν νὰ καταφρονῇ τοὺς ἄλλους ἱστορικοὺς λαοὺς, τοῦλάχιστον ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς τέχνης. Καὶ διὰ τοῦτο μὲ τὸ ἄκρον οὕτως εἰπεῖν τῶν χειλέων λέγει τις περὶ τοῦ δεινὸς ἀντικειμένου, ὅπερ ἴσως ἤθελε διεγείρῃ τὴν ἐκστασιν τῶν ἐν Παρισίῳ περιέργων· «Εἶναι ῥωμαϊκόν!» ἢ ἀκόμη χειρότερα· «Εἶναι βυζαντινόν!» Εἴμεθα λοιπὸν τῷ ὄντι Ἀθηναῖοι σημερινοὶ καὶ ἐν ταῦτῳ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι.

Εἶναι δι' ἡμᾶς φυσικώτατον ὅταν κάμνωμεν λόγον εἰς τινα φίλον περὶ τοῦ καθημερινοῦ μας περιπάτου, νὰ λέγωμεν· «Ἐπορεύθην πρὸς τὸν Κεραμεικόν, ἐκεῖθεν διῆλθα διὰ τῆς πλατείας τοῦ Θεσείου, ἠκολούθησα τὸν δρόμον μου μετὰ τῆς Πνυκὸς καὶ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς τὴν Εὐμένειον στοῶν καὶ ἐκάθησα ἔπειτα διὰ νὰ ἀναπαυθῶ ὑπὲράνω τῆς Καλλιρόης πρὸ τῶν στύλων τοῦ Ὀλυμπίου Διός». Ποσάκις κατὰ τὰς ὥρας ὥρας τῆς ὕσεως τοῦ ἡλίου, ὅτε ἡ περὶ τὴν ἀκρόπολιν δειδροστοιχία τῶν πιπεριῶν εἶναι τὸσον ἔρημος καὶ ἀκτινοβολεῖ ὡς ὑπὸ φωτεινῆς κόνεως, ποσάκις δὲν ἔκαμα πζὺς τὸν περιπάτον ἐκεῖνον ἔχων ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Παρθενῶνα καταυγαζόμενον ὑπὸ ῥοδίνων λάμπων καὶ τοῦ ὁποίου τὰ θριγκώματα διαγράφονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ οὐρανοῦ! Πανταχοῦ ἡρεμία ὁλόγυρά μου! Ἐνίοτε μόνον μικρὸν ἀμάξιον ὁδηγούμενον ὑπὸ φουστανελλοφόρου προχωρεῖ ἡσυχῶς ἀκολουθούμενον ὑπὸ ὄνων καὶ προβάτων· γέρων καθήμενος ἐπὶ τοῦ ζώου του φιλικῶς μοὶ εὐχεταὶ τὴν καλὴν ἐσπέραν· ἐπὶ τῶν λόφων μετὰ τῶν κρημνῶν καὶ τῶν θάμνων παίμνιον αἰγῶν συγκυκλοῦται ὡς τὸ τοῦ Μελιβοίου καὶ τὸ βόσκει ποιμενίσκος τονθορίζων ἀλλόκοτον ἄσμα χωρὶς νὰ ἔχη συναίσθησιν ὅτι εἶναι ἥρως εἰδυλλίου. Παιδιά ἐπανερχόμενα ἀπὸ τοῦ σχολείου παίζουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων καὶ ἡ Ἀκρόπολις μητρικῶς καλύπτει τὰς νέας γενεάς, διὰ τῆς μεγάλης σκιᾶς τῆς. Ὁ ἀήρ εἶναι διαυγὴς ὡς ὁ κρύσταλλος καὶ κάτω ἐκεῖ, πέραν τῶν βουνῶν, τὰ ὁποῖα ἐκτείνουσιν εἰς μῆκος τὰς γραμμὰς τῶν σποδοειδῶν κορυ-

φῶν των, ἡ θάλασσα ἐξελίσσει τὴν κυανὴν αὐτῆς ἑρμῖαν. Βαδίζω ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἡσυχίας ταύτης τῶν πάντων, ἀποθαυμάζων συγχρόνως καὶ τῶν ναῶν τὸ κάλλος καὶ τῆς θεᾶς τὴν λαμπρότητα, κατέχων μόνος ἐγὼ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὸ ἔδαφος ἐκεῖνο, ὅπερ ἄλλοτε κατεῖχε θορυβῶδες πλῆθος καὶ τὰς σεπτὰς ἀπόψεις τῶν ἐρεπιπίων, κτῆσιν λαοῦ μὴ ὑπάρχοντος πλέον. Καὶ ὅμως ὅταν εἰσέρχωμαι εἰς τὴν νέαν πόλιν, δὲν μὲ ἐκπλήττει ἡ ἀντίθεσις τῆς ἑρμῖας πρὸς τὰς ζωντανὰς ὁδοὺς· τὰ πάντα εἶναι τόσον καλῶς διευθετημένα ἐν τῇ ἐνότητι τῶν Ἀθηναίων, ὥστε καὶ τὰ παλαιὰ κτίσματα καὶ τὰ νέα οἰκοδομήματα θεωρῶ ὡς ἐν ὁλῷ ἀδιαίρετον. Συνυπάρχουσι δὲ ταῦτα ὡς ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ συνυπάρχει ὁ γηραιὸς πάππος καὶ τὰ ἐγγόνια. Ἡ πόλις συσφίγγεται περὶ τὰ παλαιὰ λείψανα ἅτινα τὴν καθαγιάζουσι. Τὸ παρελθὸν πλησιάζει οὕτω πρὸς τὸ παρὸν διὰ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου καὶ διὰ τοῦτο λησμονῶ ὅτι τόσοι αἰῶνες χωρίζουσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύο ἐκεῖνα τοῦ χρόνου σημεῖα. Διὰ τοῦτο διαλέγομαι πρὸς τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν Φειδίαν ὡς πρὸς τοὺς λευκοπώγωνας ἐκείνους προγόνους, τοὺς ὁποίους βλέποντες καθημερινῶς ἐντὸς τῶν μεμαυρισμένων χρυσῶν πλασιῶν των ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ πατρικοῦ οἴκου συνηθίζομεν ἐπὶ τέλους νὰ ἀναγνωρίζωμεν καὶ νὰ ἀγαπῶμεν, αἰσθανόμενοι συγκίνησιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των, οἵτινες μᾶς παρακολουθοῦσι, καὶ τοῦ μειδιάματός των, ὅπερ μᾶς προστατεύει.

Καὶ ὅμως μεταξὺ τῶν μεγάλων ἐκείνων Ἑλλήνων καὶ ἡμῶν μεσολαβεῖ ἄβυσσος ὅλη αἰώνων, καιροὶ φοβεροὶ, αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν βαρβάρων, ἡ βυζαντινὴ περίοδος, μακρὰ σειρὰ ἐτῶν, ἣτις οὐδὲ ἔχει ἱστορίαν, τόσον εἶναι σκοτεινὴ καὶ οἰοῖται κεκρυμμένη εἰς τὸ λυκόφως, ἔρχεται ἔπειτα ἡ κυριαρχία τῶν γάλλων καὶ φλωρεντίνων δουκῶν καὶ τέλος ἡ ὑπὸ τοὺς Τούρκους δουλεία, τῆς ὁποίας ὁ ζόφος δὲν δια φωτίζεται εἰμὴ ὑπὸ δύο νεκρικῶν λάμπσεων, τῆς ἐκρηξέως τῶν Προπουλαίων καὶ τῆς τοῦ Παρθενῶνος. Ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, οὕτινος ἡ μεγάλη ἐλευθέρω φωνὴ εἶναι ἡ τελευταία, ἥτις ἀντήχησεν ἐπὶ τῶν λόφων ἐκείνων τῶν συνηθισμένων εἰς τὴν ῥητορείαν τῆς ἐλευθερίας, μέχρι τοῦ φοβεροῦ κρότου τῆς πυρίτιδος τῆς κατεδραφισάσης τὰ τεῖχη τῆς Ἀθηνᾶς, τί βαθεῖα καὶ ληθαργώδης σιγὴ! Καὶ διήρκεσεν ἡ σιγὴ ἐκείνη ἐπὶ χίλια καὶ ἐξακόσια ἔτη. Ἀληθῶς εἰπεῖν εἶναι ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχον δι' ἡμᾶς οἱ αἰῶνες ἐκεῖνοι οἱ ἄγνωστοι καὶ νεκροί. Ζωὴ εἶναι μόνον ἐκείνη, περὶ ἧς διασώζομεν ἀναμνήσεις, ὁ δὲ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν δὲν ὑπολογίζει τὰς ἡμέρας, ἃς διῆλθεν ἐν τῷ τάφῳ. Μόνον δὲ καθ' ἡν στιγμὴν ἡ φρίκη τῆς ἐξεγέρσεως ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα νὰ σκιρτήσῃ ἀπὸ τῶν κορυφῶν τοῦ Ταῦγέτου μέχρι

τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου, μόνον ἔκτοτε ἀρχίζει πάλιν ἡ ἱστορία, καὶ δι' αὐτὴν οἱ ἀρχαῖοι χρόνοι εἶναι οἱ ἀμέσως προηγούμενοι τῶν νεωτέρων. Μεταξὺ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν διὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως ἔδυεν αἰμοσταγῆς ὁ ἥλιος τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐκείνης καθ' ἣν ἐπνευσε κατὰ πρῶτον ἡ πρωϊνὴ αὐρα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, δὲν ὑπάρχει παρὰ νύξ βαθεῖα καὶ ἀγνοουμένη. Ἐνεκα δὲ τῆς παραδόξου ταύτης ἀριθμητικῆς τῆς ἱστορίας, καθ' ἣν χάνονται ἐν τῷ σκότει τόσοι αἰῶνες, ὁ Βότσαρης δὲν φαίνεται ἀπέχων πολὺ τοῦ Μιλτιάδου καὶ ὁ Κανάρης τοῦ Θεμιστοκλέους. Ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Πλάτων δὲν ἀπέχουσιν ἡμῶν πολὺ κατὰ τοὺς χρόνους, τὸ πρῶτόν μας βλέμμα μᾶς ἄγει πρὸς αὐτούς, διότι οὐδὲν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποπλανᾷ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, ἡ δὲ λήθη τοῦ ἀναμέσου ἔχει ἄρῃ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀποστάσεως.

Ὑπάρχουσιν ὅμως ἐν Ἀθήναις μνημεῖα τινὰ ὑπενθυμίζοντα τὴν ναρκώδη ἐκείνην περίοδον. Μεταξὺ τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως οἱ βυζαντινοὶ χρόνοι ἔχουσιν ἀφήσῃ ὀλίγας ἐκκλησίας ἐκ πλίνθων ὑποκιτρίνων, τετρίμηνας, ῥικνὰς καὶ παλαιότερας τοῦ μαρμάρου. Νομίζεις ὅτι ἐξαρώθησαν ὡς αἱ μάγισσαι τῶν παραμυθίων οἱ ἡμισφαιρικοὶ τῶν θόλοι κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἐξεχόντων κεραμιδιῶν, αἱ διπλαῖ καὶ στεναὶ ἀψίδες τῶν σιδηροφράκτων παραθυρίων των, τὰ πενιχρά των ἀετώματα, ἡ ἱερατικὴ σκαϊότης τῶν οὐτιδανῶν ἀναγλύφων των, πάντα ταῦτα ἐλέγχουσι τὴν ξηρότητα καὶ τὴν εἰς τοὺς τύπους προσκόλλησιν δεδουλωμένων πνευμάτων. Ἡ ἀρχαιότης των οὐδέποτε ἔλαβε νεότητα. Λέγεις ὅτι εἶναι μούμιαι ἀπεξηραμέναι ἀπὸ τριῶν χιλιᾶδων ἐτῶν. Φαίνονται ὡς νὰ ᾔσαν πρόπαπποι τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ναῶν. Ἡ βυζαντινὴ τέχνη λαμπρὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶναι ἐν Ἀθήναις πτωχὴ, ἀσθενικὴ καὶ κάτισχνος. Οἱ μέτριοι οὗτοι τετραγωνικοὶ περίβολοι, ὀγκοῦμενοι κατὰ τὰ ἔξω ἡμικυκλικῶς πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἁγίου βήματος καὶ βεθυσιμένοι εἰς τὸ ἔδαφος κατὰ τὴν βάσιν, ἀνυψοῦνται μόλις κατ' ὀλίγα μέτρα ὑπεράνω τῆς γῆς, συνεσταλμένοι καὶ γωνιαῖοι.

Ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Θεοδώρων ἔχει διὰ κωδωνοστάσιον ἓνα τοῖχον τετρυπημένον κατὰ τὸ ἄνω μέρος διὰ τριῶν τοξικῶν θυρίδων, ὅπως αἱ ἐκκλησῖαι τῶν χωρίων. Ἡ Καπνικαρέα δὲν ἔχει καθ' ὅλου κωδωνοστάσιον, ἔχει ὅμως εἰς τὴν εἴσοδον μίαν ἰκανῶς ὥραϊαν καμάραν μὲ ἀποκλινῆς ψαλίδωμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον κατέρχεται τις τρεῖς βαθμίδας, ἀλλὰ δυστυχῶς καταστρέφει τὴν ἀρχαίαν τοῦ κτιρίου ἀρχιτεκτονικὴν μίαν ἐκεῖ ζωγραφία κακῆς τέχνης καὶ ὥχροῦ χρωματισμοῦ. Ἡ παλαιὰ μητρόπολις, παρακειμένη εἰς τὴν νέαν, ἥτις μόνον ἔχει προτέρημα ὅτι εἶναι

πολύ μεγάλη, ὁμοιάζει πρὸς ἄθυρμα παιδικόν. Οὐδέποτε οἱ ἐνορεῖται τῆς ἐκκλησίας θὰ ἐχώρησαν εἰς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον περίβολον καὶ βεβαίως πολὺ ταπειναὶ θὰ ἦσαν αἱ ἱεροτελεστίαι αἱ τελούμεναι πρὸ τοῦ στενοῦ ἐκείνου εἰκονοστασίου. Εἶναι φανερόν ὅτι οἱ πιστοὶ θὰ συνήρχοντο ἕξω καὶ μακρόθεν μόνον θὰ ἔβλεπον, ὡς εἰς τὸ βάθος κρύπτης, τὰ κηρία, τῶν ὁποίων ἡ λαμπηδὼν ἡστέριζε τὰ σκότη, τὰ ἀμυδρῶς διακρινόμενα εἰκονίσματα τῶν ἁγίων καὶ τὰς ἐπισκοπικὰς μίτρας. Ἡ παλαιὰ μητρόπολις θὰ ἐχώρει εὐκόλως εἰς μίαν αἵθουσαν τῶν μουσειῶν μας. Ἐκτίσθη τὸ μὲν ἐκ λίθων, οὓς ἐκίτρινισεν ὁ χρόνος, ἐπίτηδες κοπέντων, τὸ δὲ ἐξ ἀρχαίων τεμαχίων προσαρμοσθέντων εἰς τοὺς τοίχους. Αἱ δύο γωνίαι τῆς προσόψεως ἐλήφθησαν ἐκ ναοῦ κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, ἡ μικρὰ ζωφόρος ἡ ἐκτεινόμενη ὑπεράνω τῆς θύρας εἶναι ἀρχαῖον ἐλληνικὸν ἀνάγλυφον, ἐφ' οὗ διακρίνω πολεμιστὰς καὶ κενταύρους, θεοὺς καὶ ἥρωας καὶ σειρὰν ὤων καὶ ὀδοντίων. Ὀλόγυρα δὲ τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων, ἡ βυζαντινὴ τέχνη τῆς παρακμῆς συνήθρωσε παράξενα ἀνάγλυφα, ἔργα παιδικῆς ὁλως σμιλῆς, δράκοντας πτερωτοὺς μὲ κεφαλὰς γυναικείας, πτηνὰ ἀνύπαρκτα τεθειμένα ὥστε νὰ βλέπονται μεταξὺ τῶν ὡς νὰ ἦσαν περίξ οἰκοσῆμου, ἀετὸν ὅμοιον πρὸς τοὺς εἰκονιζομένους εἰς τὰ παράσημα ἀρπάζοντα κακότεχνον λαγῶν, τίγρεις φανταστικὰς κατατρωγούσας ἄγνωστα ζῷα, ῥόδακας, συμπλοκὰς κοσμημάτων, σταυροὺς ὀδοντωτοὺς. Περαιτέρω, στήλη ἐλληνικὴ μὲ τὸ κιονόκρανόν της ὑπεράνω δύο κεκαλυμμένων γυναικῶν ἀναμιγνύεται πρὸς τὴν περίπλοκον ἐκείνην διακόσμησιν, ὅπου οὐδεμίαν εὐρίσκω ἀξιόλογον ἔννοιαν, οὐδὲ κἄν ἰδιοτροπίαν τέχνης ἐπιτυχῆ. Ὁ ἀρχιτέκτων ἔχει συγχύσει πάντας τοὺς ρυθμοὺς μετ' ἄλλοκότου ἀφροντισίας καὶ ἔσχε βοηθοὺς εἰς τὸ ἔργον του βαναύστους τεχνίτας. Οὐδεμίαν κατορθῶνω νὰ διακρίνω ἔμπνευσιν, οὐδεμίαν ἀληθινὴν καλλιτεχνίαν ἐν τῇ ἀναμίξει ἐκείνῃ δυσαρμόστων ἀρχιτεκτονικῶν τεμαχίων. Τὰ βαρβαρικὰ ἐκεῖνα ἐγγλύμματα εἶναι προϊόντα τῆς βανουσουργίας καὶ τῆς ὀλοσχεροῦς καταπτώσεως τῆς τέχνης.

Ἡ βυζαντινὴ περίοδος δὲν ἀφῆκε σχεδὸν ἄλλα ἔχνη ἐν Ἀθήναις παρὰ ὀλίγας ζωγραφίας μόλις ἀκόμη ὁρατὰς καὶ κομμάτια ἀναγλύφων τὰ ὁποῖα θὰ εὐρωμεν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἐκ τούτου δὲ δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ κρίνῃ περὶ τῆς οὐδενείας τῆς περιόδου ἐκείνης. Ἡ Εὐρώπη ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ πιστεῦν ὅτι ἀπέθανεν ἡ Ἑλλάς καὶ ὅτι ὁ ἄνεμος τῶν ἐπιδρομῶν εἶχε διασκορπίσῃ τὰ λείψανά της. Ὅτε δὲ οἱ Τούρκοι ἐπέδραμον καὶ αὐτοὶ τελευταῖοι, ἐφαίνετο ὅτι οἱ ἀγρόται καὶ οἱ ἔμποροι τῆς χώρας ταύ-

της οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ἄθροισμα ἀνθρώπων πεπλασμένων πρὸς δουλείαν. Θὰ ἔλεγε τις ὅτι οὐδὲν πλέον ὑπῆρχεν ἐν τῷ τάφῳ ἐκείνῳ. Καὶ ὅμως ὑπῆρχεν ἀκόμη ζωὴ ἐκεῖ, ἡ δὲ φυλὴ ἐκείνη ἡ ταφεῖσα ζῶσα ἐν τῇ ἀπομονώσει ἐμελλε καὶ πάλιν νὰ ἀναστηθῇ ὅπως τὰ ἀνθρώπινα ἐκείνα ὅσα τῆς ὁράσεως τοῦ Ἰεζεκιήλ.

Σ.

("Ἐπετα: συνέχεια).

ΑΙ ΑΝΤΙΖΗΛΟΙ

Ἑπαρχιακὴ ἡθογραφία.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Η'

Ἡ κυρία Ἀγγελικὴ μικρὸν πρὸ τῶν ἄλλων ἐπανεληοῦσα παρесеύασε πρόχειρον δεῖπνον, ἀλλ' οὐδεὶς μετέσχε τούτου μετ' ὀρέξεως, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ζωὴ μόλις ἀπεγεύθη ψυχίων τινῶν ἄρτου. Ἐγερθεῖσα τῆς τραπέζης ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι εἶνε κατάκοπος καὶ ἔχει ἀνάγκην ὕπνου, ἐκλείσθη ἐνωρὶς ἐν τῷ δωματίῳ της.

Ἦτο τέλος μὲν ἡδύνατο ν' ἀφαιρέσῃ τὸ προσωπεῖον καὶ ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερα τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς πεπιεσμένα αἰσθήματα. Ἐρρίφθη βαρεῖα ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ ἀνακλίντρου καὶ ἀνέπνευσε βαθύως ὡς ἂν ἀπηλλάγη φορτίου ἐπαχθοῦς. Συνέπλεξε τὰς χεῖρας ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς ἀνατείνας τὰ στέρνα καὶ προσήλωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ὀροφὴν. Ὁ διὰ τοῦ ἡμικλείστου παραθύρου εἰσερχόμενος ἀήρ καθίστα τρομώδη καὶ ἀβεβαίαν τοῦ λύχνου τὴν λάμψιν.

Ἡ Ζωὴ ἀνεκάλει ἐν τῷ λογισμῷ ἐν πρὸ ἐν τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, τόσῳ κρισίμου δι' αὐτήν. Ἀληθῶς ἀπὸ τῆς πρωῒας μέχρι τῆς ἐσπέρας ἡσθάνετο τὴν ἰδίαν ὑπαρξίν παρηλλαγμένην ὅσον χρόνος μακρὸς δὲν ἤρκεσε νὰ παραλλάξῃ καὶ εἶχε ζήσῃ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἔτους ὅλου ζωὴν.

Ποῦ ἴστατο τὴν πρωῒαν καὶ ποῦ ἐκυλίσθη ἡδῃ; Παρέβαλλεν ἑαυτὴν πρὸς τὰ δένδρα τὰ θάλλοντα ἐπὶ κορυφῆς βουνοῦ, ἄτινα αἰφνιδίᾳ θύελλα ἐκριζοῖ καὶ κρημνίζει πρὸς τὴν ἄβυσσον. Εἰς φαντασιώδη περιωπὴν εἶχεν ὑψώσῃ τὸν ἴδιον ἔρωτα, ἔρωτα ὑπέρτερον πάσης γυνίκης ἀδυναμίας, ἔρωτα προσεγγίζοντα πρὸς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἰδοὺ αἴφνης ἡ ζηλοτυπία, ἡ ἀκατάσχετος αὕτη τοῦ αἰσθήματος λαῖλαψ καὶ τὸν ἔρωτα καὶ αὐτὴν μετ' ἐκείνου σύρει πρὸς τὴν κρημνώδη πραγματικότητα.

Ὡ ναί! Οὐδ' ἤλπιζεν, οὐδ' ἤξιου πρὸς τὴν ἀγάπην αὐτῆς ἀπόδοσιν πρότερον· ἀλλὰ νῦν ὅτε